

"Vår tids största konstform"

2022-02-11

© Nya Wermlands-Tidningen

Alla artiklar är skyddade av upphovsrättslagen. Artiklar får ej distribueras utanför den egna organisationen utan godkännande från Retriever eller den enskilde utgivaren.

Read article by clicking here.

22 | Nöje

Fredag 11 februari 2022 | NWT

FREDAGSINTERVJUN. I ett samtal med författaren John Lynch och skådespelaren Sandra Andreis pratar

■ Tv-serier tar upp allt mer av vår tid. Utbudet är enormt och kvalitén är på sina håll väldigt hög. Men hur blev serierna så populära? Hur gick det egentligen till? NWT pratar om seriernas genom- brott med universitetslektorn och författaren John Lynch och skådespelaren Sandra Andreis.

"Vår tids största kons

- Tv-serier är nog vår tids största konstform, säger John Lynch.

Han är lektor inom medie- och kommunikationsvetenskap på Karlstad universitet, kommer ursprungligen från London och hamnade i Värmland genom kärleken.

Under de senaste tio åren har hans forskning främst rört film, med fokus på hur oroligheterna på Nordirland - The troubles - har skildrats på film genom åren.

- Men det blev naturligt att ändra fokus till tv-serier eftersom det gjordes så mycket mer där. Överlag så har framväxten av strömningstjänsterna under de senaste 20 åren helt förändrat förutsättnings-arna.

Han pratar om de stora förändringarna som skett inom tv-världen.

- Förbättringen är påtaglig. Vilket i sig har fört med sig att kreativa förmågor - från manusförfattare till regissörer och skådespelare - som vanligtvis alltid valt film före tv, nu verkar i serier. Det har skett ett omvälvande skifte.

Skiftet beror på flera faktorer menar han.

- Tv-nätverk har genom historien förlitat sig på reklamintäkter. Tittarsiffror styrde helt om en serie förmjades med ytterligare en säsong eller om den lades ner. Men med kabel-tv och strömningstjänster byggs allt upp på prenumerationer, vilket i regel gör att man som tittare är mer lojal, stannar kvar längre.

Genom att prenumerationer och inte reklamförsäljning står för inkomsterna, kan strömningssbolagen satsa mer långsiktigt.

- Även om en serie till en början har låga tittarsiffror kan den få fortsatt förtroende för man räknar med att det tar tid innan tittarna fastnar. Tidigare, om ett program inte lockade nog många tittare så att reklampauser kunde fyllas, lades det ner direkt.

Det tidigare branschklimatet resulterade ofta i att serier som över tid fördjupade sig i karaktärer och handling och satsade på en komplexitet, var fåtaliga.

- De lades ner innan de fick chansen att lyfta. Men i och med genombrottet för strömningstjänsterna, genom att den tekniken gjordes tillgänglig, så har serieskapare i lugn och ro kunnat skapa serier i vetenskap om att hela säsongen kommer att göras klart innan beslut om en eventuell fortsättning tas. Ibland görs det till och med flera säsonger på ett bräde.

- Det här har skapat ett helt nytt ekonomisk och kreativ klimat! Ett bildande exempel där serieskaparna fick full konstnär-

Sandra Andreis och John Lynch.

FOTO: ANNA MÅRTENSSON/PRIVAT

lig frihet är "House of Cards" som visades på Netflix med start 2013.

- Bolaget la in 100 miljoner dollar typ och anlät David Fincher. David Fincher var en av Hollywoods mest framgångsrika regissörer och manusförfattare med filmer som "Seven" och "Fight Club".

- Han fick total konstnärlig frihet. Bolaget sa: "Vi kommer inte att lägga oss i hur serien ska vara, vi kommer inte att styra över hur den ska sluta". Detta var något väldigt ovanligt, tidigare la sig bolagen alltid sig i utformningen av produktionen.

"Maskineriet håller oss fast"

Den tekniska aspekten har en grund för serieformatets genomslag. Tekniken är mångfacetterad - strömningssbolagerna är utformade utifrån tittarens behov, samtidigt som den är designad för att även skapa behov hos tittaren.

- När strömningstjänsterna skapade en plattform som möjliggjorde att man kunde titta när som helst, var som helst, skapade det enorma förutsättningar. Hela branschen expanderade snabbt, det fanns en stor och snabb växande publik som ville ha högkvalitativa produktioner. Och det finns såklart en anledning till att avsnitten spelas upp automatiskt, strömningssbolagen vill ha vår uppmärksamhet under så lång tid som möjligt.

Efter en kort tystnad konstaterar han:

- Samtidigt som det är en underbar konstform finns det en baksida - vi som konsumenter blir väldigt passiva. Maskineriet är gjort för att hålla oss fast.

John Lynch har samlat sina tankar om seriernas framväxt i den nyligen utgivna boken "Between habit and thought in new TV serial drama".

- Just tankarna kring kreativitet och hur det fungerar i serievärlden

intresserar mig. I boken har jag med fem serier som jag nästuderar, jag lyfter fram vad som är så speciellt med dem.

Serierna är "Mr Robot", "Billions", "The Leftovers", "Rectify" och "Westworld".

- Jag har valt just dessa för att jag tycker att de på ett väldigt värtaligt, kreativt spännande och artistiskt sätt skildrar något som berör de flesta av oss. Vi lever komplicerade liv och vill se serier som speglar det.

- Min poäng är att många av serierna väver sig in i vår vardag. Vi tittar regelbundet, vi diskuterar programmen på sociala medier, på arbetsplatser, med vänner. Serierna är en del av våra liv. På ett annat, mycket djupare, sätt än de var tidigare.

Tittare har alltid fast sig vid vissa serier vilket har tagit sig olika uttryck.

- Men i dag är intensiteten en annan. Inte minst genom att vi kan bingeitta, se en hel säsong eller en hel serie på ett bräde. Flera av strömningssjättarna, som HBO, håller i planen att släppa ett nytt avsnitt varje vecka - detta skapar vanor hos tittare som går ut på att man väntar in hela serier och väljer att se den då alltting finns tillgängligt.

Många tittare resonerar kring serier som de flesta gör med film - "inte vill jag pausa filmen, jag vill se från början till slut".

- Man vill ha den fulla upplevelsen direkt. Att se en serie blir som en slags händelse, en grej.

Produktionen av serier samlar i dag många av de bästa förmågorna inom så många områden - från musik och manus till scenografi och skådespelare.

- Kvalitén hos flera av serierna är verkligen hög, jag betraktar dem som konstverk. De allra bästa serierna hör till det bästa som vårt samhälle producerar kulturellt i dag. När jag studerade flera av se-

rierna blev jag faktiskt förbluffad över hur fantastiskt bra många är.

- Idag är serieformatet det vi vänder oss till, på samma sätt som romanen var det på 1800-talet. Kurosia i sammanhanget är att en författare som Charles Dickens först publicerade alla sina romaner i avsnitt som veckovis nådde läsarna. Först i efterhand sammanställdes avsnitten till böcker.

Bioduken var drömmen

För den värmländska skådespelaren Sandra Andreis är både film och tv-serier en del av yrkesvardagen. Hon har gjort åtskilliga roller i serier, just nu kan hon ses i de internationella produktionerna "The Head" och "We Got This" som visas på Viaplay samt SVT-serierna "Deg" och "12:13".

- När jag började som skådis var det filmen och bioduken som var drömmen. Nu har det förändrats, berättar hon.

- Under tiden som jag verkade och utbildade mig i USA var det verkligen en tydlig linje - en klasskillnad - mellan skådisar som jobbade med tv och film. Nu har det luckrats upp, många av dagens "filmstjärnor" gör tv i dag. Det där skiftet skulle jag säga kom ganska nyligen och det skedde gradvis.

För Sandra Andreis har utvecklingen lett till en rad intressanta roller.

- De intressanta historierna får utrymme på tv på ett annat sätt än de får på film. Berättandet blev mer omfångsrikt.

Tv-seriernas framväxt blev en av anledningarna till att hon återvände till Sverige.

- Det kom fram intressanta regissörer, som Mikael Marcimain till exempel som gjorde "Upp till kamp". Flera intressanta röster fick ta plats, serierna tillät ett helt annat berättande.

För en skådespelare skapar serieformatet möjligheter till fördjupning.

- Serier ger en större möjlighet att gestalta verkliga människor av kött och blod, att skapa karaktärer som vi kan spegla oss i oavsett bakgrund, hudfärg eller samhällsklass.

- Jag tycker att tv-serier är för det rörliga bildmediet vad noveller var för det skrivna ordet. Eller vad ett fullängdsalbum är för en artist. Det ger möjlighet till nyansering av både karaktärer och skeenden. Det går att komma närmare livet självt som ju aldrig är svart eller vitt. En serie som förenklar för mycket blir sjukt dålig - det finns en massa exempel på det! - det blir svårare att hålla sig till klischeer i serieformatet.

Hon ser också en funktion i ett

vidare perspektiv.

- I dagens polariserade klimat kan välskrivna serier vidga våra vyer. Vår hjärna är begränsad och vi har en förmåga att kategorisera varandra utifrån tidigare upplevelser. Jag tycker att det är var och ens ansvar att motverka den begränsningen, varje människa är sitt eget universum. En vällynsad karaktär i en serie kan skapa insikt och förståelse. Vår förmåga till empati expanderar.

Merparten av förfrågningarna som når henne rör tv-produktioner.

- Det är där de mest spännande rollerna finns idag.

Bland de egna favoriterna nämner hon "I May Destroy You" och färskra "The Great".

- Som kvinna har jag känt behov av flera dimensioner, alltså att kunna gestalta *hela* människan. Många kvinnoporträtt inom film och tv har under åren förenklats väldigt mycket. Ofta för att de som har makten att skriva och regissera historier har varit vita män. Nu har den makten förflyttats. Lavinartat! Det är väldigt peppande.

Den karaktär som hon själv har arbetat med under längst tid är rollen som polisen Mia i "Morden i Sandhamn".

- Den gjorde jag under sex år. Det är lyxigt att kunna dyka ner i en karaktär och göra något utöver den vanliga schablonen. Väldigt tillfredsställande, rent kreativt.

Just nu arbetar Sandra Andreis med en svensk tv-serie som ännu inte har offentliggjorts. Och serier i all ära, men hon gör fortfarande en hel del filmroller. Till hösten syns hon i biofilmen "Andra Akten" med Rolf Lassgård och Lena Olin i regi av Märten Klingberg. Dessutom lanserar hon inom kort en egen podcast.

- Jag gör den tillsammans med min danska skådespelarkollega och vän Laura Bach. Som ledstjärna har vi haft det där ögonblicket när man just sett det sista avsnittet av en serie som berört en på djupet, men man inte har något att reflektera och diskutera med. Det är vår podcast, en sådan resa ska lyssnaren få i varje avsnitt. En del karaktärer kommer man ju nära, det uppstår en tomhet när de försvinner. Vi bjuder in internationella gäster från film, tv och musikvärlden som delar avgörande händelser med oss och lyssnarna. Podden heter "Coming Home" och har premiär den 4 mars.

Carl Edlöm
054-199668
carl.edlom@nwt.se

NWT om tv-seriernas framfart

stform"

Överst: Sandra Andreis i "Morden i Sandhamn", därunder Michaela Coel i "I May Destroy You" och Rami Malek i "Mr. Robot". Nere till höger Gustaf Skarsgård med flera i "Westworld".

FOTO: TV4/TT

